

Горбатюк М. В.
*кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
відділу соціально-політичної історії
інституту політичних і етнонаціональних
досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*

ОЦІНКА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В КРИМУ ТА НА ДОНБАСІ АНАЛІТИКАМИ Й ЕКСПЕРТАМИ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

У статті проаналізовано оцінки і прогнози аналітиків і експертів Республіки Білорусь щодо анексії Криму Російською Федерацією, російсько-української війни на Донбасі, місця і ролі України у нових геополітичних умовах. Зроблено короткий екскурс у діяльність білоруських аналітичних центрів, показано особливості їх функціонування.

Ключові слова: аналітичний центр, анексія Криму, війна на Донбасі, Будапештський меморандум, Мінські домовленості

Події в Україні, що розгорталися з березня 2014 р. – анексія Криму, військове протистояння на Донбасі, євроінтеграційні процеси та спроби реформ – привертають стабільно високу увагу міжнародного співтовариства. Відбувається це не лише на рівні політичних і державних діячів та міжнародних організацій, але й на рівні експертного середовища. Звісно, найбільш значущі оцінки роблять північноамериканські та західноєвропейські «мозкові центри», але й значно менші держави також проявляють відчутний інтерес. Особливе місце серед них посідає Білорусія, де аналіз і оцінка подій в Україні є життєво важливими: можливість застосування проти неї елементів «гібридної війни» з боку Росії є досить високою.

Як видно із результатів міжнародних досліджень у Білорусі немає аналітичних центрів, що мають широке визнання у світі. Відповідно до найбільш впливового рейтингу «Global Go To Think Tank Index Report», який складає Пенсільванський університет за програмою THINK TANKS AND CIVIL SOCIETIES PROGRAM (TTCSP)», станом на 2016 р. у Білорусі функціонував 21 аналітичний центр. За кількістю аналітичних центрів Білорусь відстає від України і Росії, де у 2016 р. нараховувалося відповідно 47 і 122 аналітичних центри [3, р. 28]. За якісними показниками, «мозкові центри» Білорусі теж «пасуть задніх». Жоден із них не увійшов у 2016 р до списку 175 провідних світових «мозкових центрів» Top Think Tanks Worldwide [3, р. 20–21].

Аналітичні центри Республіки Беларусь умовно можна поділити на державні та недержавні. Державні АЦ Білорусії – це розгалужена система бюджетних аналітичних структур, діяльність яких спрямована на розробку стратегії державної політики в різних сферах. Всі державні АЦ можна розділити на три групи. Перша – установи, створені в системі Адміністрації Президента (АП), що здійснюють аналіз внутрішньополітичної ситуації і розробку інформаційної та правової політики. *Другу групу АЦ* складають структури академічних і навчальних закладів. Зауважимо, що у структурі НАН РБ немає окремих

спеціалізованих політологічних інститутів. *Третя група* – спеціалізовані відомчі НДІ в структурі Ради міністрів [15, с. 20–21]. Варто відзначити, що у відкритому доступі нам не вдалося знайти аналітики державних «мозкових центрів» РБ, у яких би розглядалась ситуація в Україні.

Недержавні АЦ РБ створювалися на початку 1990-х рр. з допомогою західних фондів «Євразія», Сороса та ін. і. Багато з них працюють до цього часу, зокрема Незалежний інститут соціально-економічних і політичних досліджень (НІСЕПД), Лабораторія NOVAK, Аналітичний центр «Стратегія» та ін. В силу посилення авторитаризму у Білорусі багато недержавних АЦ перемістили свої офіси за кордон. Зокрема, НІСЕПД, Білоруський інститут стратегічних досліджень (БІСД), Інститут політичних досліджень «Політична сфера» (ІПД), Інститут розвитку соціального ринку для Білорусі та Східної Європи перенесли свої офіси у Литву, CASE-Belarus і Білоруська аналітична майстерня – у Польщу, Інститут білоруської історії та культури (ІБІК) працює зараз у Ризі (Латвія), а Центр Острогорського – в Лондоні (Белика Британія). Загалом ця група білоруських «фабрик думки» становить не менше чверті всіх недержавних АЦ [2, р. 5].

У числі недержавних центрів є і ті, що виражають інтереси чинної влади і підтримуються нею. Зокрема, експерти Центру стратегічних і зовнішньополітичних досліджень (ЦСЗД) формують для білоруської зовнішньої політики імідж «донора безпеки в регіоні», критикують зовнішню політику Росії і високо оцінюють білоруський нейтралітет [21; 28]. Центр вивчення зовнішньої політики і безпеки (FPS) є типовою недержавною організацією, створеної з ініціативи влади. Метою його діяльності є лобювання інтересів влади в міжнародних структурах і імітація демократичних процесів [23].

Відповідно до рейтингу дослідницьких центрів Білорусі, що проводиться Белоруською дослідницькою радою у 2016 р. кращим «мозковим центром» було визнано Білоруський економічний дослідницько-освітній центр BEROС. Друге і третє місце відповідно посіли БІСД і експертна спільнота «Наше мнение» [1].

В умовах загострення військового конфлікту між Україною і Росією білоруський уряд виглядав дезорієнтованим, про що свідчили суперечливі заяви офіційного Мінська щодо анексії Криму та конфлікту на Донбасі. Але досить швидко Білорусь почала виробляти нейтральну позицію щодо конфлікту, балансує між Україною і Росією. З одного боку білоруська влада демонструвала підтримку України, що виявилась у зустрічі О. Лукашенка з в.о. Президента України О. Турчиновим (що посуті було фактичним визнанням нової української влади) у березні 2014 р., підтримці (всупереч позиції Москви) проведення президентських виборів в Україні, заявах, що за жодних обставин Україна не буде атакована з боку Білорусі [12]. Білоруський президент однозначно висловлювався за збереження унітарного статусу України [27]. Після анексії Криму білоруська влада як за допомогою прямих заяв, так і через ЗМІ, не вдаючись до оцінки події,

різко розкритикували українську армію за відсутність збройного опору росіянам [7; 17].

Водночас, виявом протирічивої позиції білоруського лідера була заява у березні 2014 р про визнання Криму *de facto* частиною російської території. Білорусь була однією з 11 країн, які проголосували проти Резолюції Генеральної Асамблеї ООН про територіальну цілісність України та однією з 23 країн, які проголосували проти українського проекту резолюції про дотримання прав людини у Криму.

Упродовж 2015 р. – першої половини 2017 р. українська тематика постійно була присутня в публічній риторичі білоруського президента та інших високопосадовців. Ключові підходи Білорусі щодо України можна формулювати таким чином: підтримка територіальної цілісності України; підтримка унітарного устрою України, неприпустимість федералізації; неприйняття з юридичної точки зору російської анексії Криму; підтримка мирного врегулювання конфлікту на Донбасі; демонстрація дружнього ставлення до нинішнього керівництва України [5, с. 109–110].

Експертне середовище Білорусі швидко відреагувало на анексію Криму. Наприкінці березня 2014 р. у Мінську відбувся круглий стіл «Уламки «ялтинської» системи. Стан і перспективи після Криму». Головні висновки учасників дискусії щодо України можна звести наступного: 1. Російська інтервенція є реакцією на «випадіння» України з інтеграційних проектів Кремля і обумовлена прагненням збереження статус-кво. 2. Вторгнення до Криму фактично позбавило Росію можливості добитися надання Україні нейтрального позаблокового статусу на визначений наперед тривалий період (т.з. «фінляндизація» України) [9]. Виходячи із висновків дискусії можна сформулювати низку викликів, що постали перед Україною, зокрема – фактичне зникнення системи безпеки в Європі, що виникла після завершення Другої світової війни; збільшення чисельності армій і парамілітарних формувань у країнах Південно-Східної Європи; пошук малими та середніми державами регіону Центральної Європи та Кавказу «старших» партнерів в сфері безпеки; більш активний розвиток американської військової інфраструктури в колишніх країнах соцтабору; нарощування поставок озброєння та військової допомоги в країни, що безпосередньо межують з Росією; можливість формування під патронатом НАТО місцевої структури колективної оборони (наприклад з Румунії, України та Молдови).

Прогнози щодо повернення Криму до складу України невтішні. Перший голова Верховної Ради Республіки Білорусь С. Шушкевич у жовтні 2016 р. заявив, що не знає «Як повернути Крим без крові або навіть дуже малою кров'ю» [25]. Дещо пізніше, у вересні 2017 р., він висловив впевненість, що Крим повернеться до складу України, але відбудеться це нескоро, оскільки «достойний варіант, не принизливий для Путіна, відсутній», а на «гібридну капітуляцію» – обмін Криму на Донбас – не погодяться українці [24].

Анексія Криму запустила низку глобальних процесів, які, як вважає

А. Поротніков, на протязі найближчих 10 років призведуть до появи у регіоні відмінної від сьогоднішньої політичної архітектури, у тому числі і з новими міждержавними кордонами [18].

Значним геополітичним викликом для України є зміна принципів зовнішньої політики Росії. А. Сивицький (ЦСЗД) вказує, що з 2008 р. Росія намагається перетворити пострадянський простір у зону своїх привілейованих інтересів, використовуючи як механізми неформального впливу, так і засоби військово-політичної та економічної інтеграції [18]. Виявами цієї стратегії, на думку експерта, були військові конфлікти у Грузії (2008) та Україні (2014), за допомогою яких Кремль також вирішував політичні завдання – підірвати процес інтеграції цих країн в євроатлантичні інститути безпеки. Низка впливових спостерігачів говорять про те, що своїм стратегічним завданням Москва бачить відновлення міжнародного порядку, заснованого на ексклюзивних зонах впливу, підконтрольних великим державам [18].

Одним із ключових напрямків роботи білоруських мозкових центрів було дослідження конфлікту на Донбасі. Директор інформаційно-просвітницького закладу «Актуальна концепція» (Мінськ) О. Шпаковський станом на січень 2017 р. оцінював ситуацію на Сході України як локальний конфлікт малої інтенсивності [11]. Експерт низько оцінював шанси України на його розв'язання як силовим, так і дипломатичним шляхом – через відсутність достатнього військового потенціалу та нездатністю домогтися міжнародної підтримки для того, щоб змусити Росію примусити невизнані республіки до здачі [11].

У свою чергу білоруський політолог В. Карбалевіч заявив, що заморозити конфлікт на Донбасі практично неможливо. Експерт прогнозував, що економічна неспроможність «республік» буде генерувати соціальну напругу, і щоб уникнути соціального вибуху в регіоні сепаратисти будуть «змазувати» проблеми з допомогою війни [6].

Фахівець з проблем безпеки, керівник аналітичного центру Belarus Security Blog (BSB) А. Поротніков оцінюючи позиції сторін стверджував, що українське керівництво не зацікавлене в ескалації конфлікту з огляду на низку причин: 1) проведення реформ в Україні; 2) економічна недоцільність (наступальні дії на південному сході вимагають фінансових витрат на ведення військових дій, а в разі успіху – і на утримання та відновлення регіону); 3) «заморозка» ситуації на Донбасі призведе до деградації господарства окупованих регіонів, відтоку працездатного населення, і у підсумку – до зниження мобілізаційного потенціалу терористів. З іншого боку, ескалація конфлікту, як стверджував політолог, – в інтересах Росії, оскільки це не дозволить Україні посилитися і забезпечить російській владі підтримку населення, у той час як поразка Росії на Донбасі викличе вибух ентузіазму і чергову мобілізацію українського суспільства [19].

Білоруські аналітики сходяться на думці, що всі основні пункти Мінських угод – припинення вогню; відведення важких озброєнь; діалог

про проведення місцевих виборів і про майбутнє регіону; звільнення та обмін заручників – виконані лише частково. Обидві сторони конфлікту не ставляться до угод з належною повагою і слабо довіряють намірам один одного. Водночас, безперечним досягненням Мінських угод стало значне послаблення інтенсивності боїв, що дозволило зберегти життя людей та інфраструктуру регіону і знизити градус напруги [14]. Аналітик БІСД, Денис Мельянецв вважав, що що забезпечити виконання домовленостей дуже складно або взагалі неможливо через відсутність в цій угоді гарантій імплементації [4].

Як вважає експерт «Ліберального клубу» В. Можейко самими складними для виконання пунктами Мінських угод залишаються конституційна реформа в Україні і будь-яка реінтеграція території конфлікту в соціально-економічний і політичний простір України, оскільки до цього не готове ні населення, ні еліти всіх сторін. У свою чергу директор інформаційно-просвітницького закладу «Актуальна концепція» (Мінськ) О. Шпаковський зауважує – з огляду на розбудову у псевдореспубліках «власної суверенної державності» «чим довше вони знаходяться поза українським контекстом, тим складніше їх буде згодом реінтегрувати» [11]. На думку експертів «Мінського діалогу», одним із можливих шляхів реінтеграції сепаратистських утворень є детінізація і легалізація існуючої торгівлі між Україною і ОРДЛО, що не тільки підштовхуватиме місцеві еліти до повернення у політичне поле України, а й ліквідує контрабандний товарооборот [13].

У середовищі білоруських політичних експертів на повний голос звучала жорстка критика позиції європейських країн стосовно врегулювання збройного конфлікту на Донбасі. Поширеною була думка, що Європа є тією стороною, якій необхідно завершити цей конфлікт якомога швидше і не допустити його розростання. Аналітик БІСД Денис Мельянецв вважає, що коли з'явиться можливість швидко покінчити з цим конфліктом, Європа може поступитися інтересами України [4]. Арсеній Сивицький (ЦСЗД) заявив, що Мінські нормандські угоди стосуються не тільки України, а їх підписання по суті знаменує собою «капітуляцію, як мінімум, двох основних європейських держав перед агресивною політикою Кремля на пострадянському просторі, визнаючи за Росією пострадянський простір як зону її привілейованих інтересів» [18]. Про відсутність у країн Заходу прагнення розв'язати конфлікт на Донбасі говорив і С. Шушкевич [25].

Предметом аналізу білоруських think tanks стали і зобов'язання ключових світових держав щодо гарантування територіальної цілісності України. Позиції білоруських експертів щодо Будапештського меморандуму, який гарантував суверенітет України і Білорусі за відмову від ядерної зброї, кардинально відрізняються – від заперечення існування документа до вимог його виконання. Перший голова Верховної Ради Республіки Білорусь С. Шушкевич не схильний бачити у позиції США і Великобританії зради України. Він вважає, що у Будапешті не було

укладено міждержавної угоди – було підписано лише декларацію про наміри [25]. Опозиційний політичний діяч М. Статкевич розкритикував підписантів Будапештського меморандуму, назвавши його «не вартим навіть паперу, на якому він був написаний» [26]. Схожу позицію займав завідувач Центру спеціальних історичних наук і антропології Інституту історії НАН РБ В. Голубев, який вважав, що «задекларовані раніше гарантії [безпеки] з боку європейських держав і Росії щодо України виявилися простими заявами, щоб скоріше вивести ядерну зброю» [8]. Координатор правозахисного руху «Наша Беларусь» І. Леднік вважає, що Будапештський меморандум про гарантії безпеки – міждержавний документ, який гарантує дотримання положень Заключного акту ОБСЄ, Статуту ООН і Договору про нерозповсюдження ядерної зброї з боку Росії, США і Великобританії по відношенню до України, Білорусі та Казахстану [10].

Значну увагу білоруські аналітичні центри приділяли ролі існуючих в Україні силових структур у розвитку подій на Донбасі та у Криму. Аналітики ЦСЗД А. Сивицький та Ю. Царик у аналітичному звіті, оприлюдненому у січні 2017 р., проаналізували роль Служби безпеки України у подіях 2014 р. Вони дійшли висновку, що російський вплив на СБУ відіграв ключову роль в ініціюванні та розвитку цієї кризи. По-перше, СБУ курирувала націоналістичні організації («Правий сектор», «Свобода» та ін.), які стали головним інструментом впливу Росії на конфліктну динаміку на Майдані у листопаді 2013 р. – лютому 2014 р. По-друге, працівники СБУ, які мали численні корупційні зв'язки з представниками РФ, сприяли безперешкодній анексії Криму та гарантували бездіяльність міліції та армії на перших етапах кризи на Донбасі. Білоруські експерти вважають, що масова чистка СБУ, розпочата адміністрацією П. Порошенка, не дала стійкого і довгострокового ефекту і російська сторона зберігає певний вплив на українські спецслужби [22, с. 17–18].

Найбільше аналітичних матеріалів, що стосувалися ЗСУ, у середовищі білоруських think tanks продукував Belarus Security Blog. Його експерти акцентували увагу на позитивних змінах: формуванні якісно іншої армії, появі групи офіцерів середньої ланки з досвідом успішного ведення бойових операцій, освоєні українськими військовими технологій інформаційно-психологічних операцій тощо [16]. BSB позитивно оцінив намагання українського керівництва досягнути максимальної самодостатності по виробництву систем озброєння, здатних виконувати функцію стратегічного стримування, оскільки хід війни продемонстрував, що Україна може розраховувати в першу чергу на власний оборонний потенціал [20].

Як засвідчило проведення дослідження, події в Україні під час Революції Гідності, анексія Криму та розпалювання Російською Федерацією війни на Сході України під виглядом сепаратистського бунту посіли значне місце у рефлексіях білоруських політичних та військових аналітиків і експертів. Ключову роль у аналізі військово-політичної

ситуації в Україні 2014–2017 рр. відіграли недержавні аналітичні центри РБ. При цьому оцінка подій в Україні часто здійснювалась в контексті дослідження певних подій у самій Білорусі чи при аналізі можливого застосування до неї українського сценарію.

1. BRC представил рейтинг исследовательских центров Беларуси. 07.10.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thinktanks.by/publication/2016/10/07/brc-predstavil-reyting-issledovatel'skih-tsentrov-belarusi.html>

2. Chavusau Y. Registration of Belarusian NGOs abroad: functions and types of non-profit outsourcing [Електронний ресурс] / Y. Chavusau // Bell. – 2013. – Iss. 4 (34). – P. 4–6. – Режим доступу: http://www.eesc.lt/uploads/news/id496/Bell_2013_4%2834%29.pdf

3. McGann, James G. 2016 Global Go To Think Tank Index Report (2017). TTCSP Global Go To Think Tank Index Reports / James G. McGann [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1011&context=think_tanks

4. Белорусский политолог: Украине просто выкрутили руки. 13.02.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.belaruspartisan.org/politic/295239/>

5. Богуцкий О. Беларусь – Украина: партнёрство вне союзов [Електронний ресурс] / Олег Богуцкий // Белорусский ежегодник 2016. Сборник обзорных и аналитических материалов по развитию ситуации в Республик Беларусь в 2015 году. – Vilnius, 2016. – С. 109–118. – Режим доступу: <http://nmnby.eu/yearbook/get/yearbook2016.pdf>

6. Добровольский П. Лукашенко боится, что Беларусь может повторить судьбу Украины – белорусский политолог. 12.02.2015 / Павел Добровольский [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nv.ua/publications/prekrashchenie-ognya-v-donbasse-bez-mirotvorcev-nevozmozhno-belorusskiy-politolog-34150.html>

7. Интервью Президента Республики Беларусь А.Г. Лукашенко программе «Шустер LIVE». 28.03.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/intervjju-prezidenta-respubliki-belarus-aglukashenko-programme-shuster-live-8387/

8. Историк Валентин Голубев: внутри нации назрел ментальный запрос на самосознание. 16.07.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naviny.by/new/20170716/1500187506-istorik-valentin-golubev-vnutri-nacii-nazrel-mentalnyy-zapros-na>

9. Костюгова В. Обломки «ялтинской» системы. Состояние и перспективы после Крыма. 28.03.2014 / Валерия Костюгова, Янов Полесский, Андрей Поротников, Ярослав Шимов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nmnby.eu/news/discussions/5452.html>

10. Ледник И. Крым и Донбасс освободит Будапештский меморандум. 28.02.2017 / Игорь Ледник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://belprauda.org/krym-i-donbass-osvobodit-budapeshtskij-memorandum/>

11. Лубенский А. Взгляд на АТО из Минска: локальный конфликт малой интенсивности. 20.01.2017 / Андрей Лубенский [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rian.com.ua/analytics/20170120/1020674933.html>

12. Лукашенко в Киеве – в ударе. 07.06.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.belaruspartisan.org/politic/269223/>

13. Можейко В. Какие возможности и перспективы открывает для Беларуси конфликт на Донбассе? 16.02.2016 / Вадим Можейко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zautra.by/art.php?sn_nid=20648

14. Можейко В. Между миром и войной. Что за год Минские соглашения принесли Украине и Беларуси. 27.02.2015 / Вадим Можейко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalby.com/news/mezhdu-mirom-i-voynoy-что-за-год-minskie-soglasheniya-prinesli-ukraine-i-belarusi-589>

15. «Мозговые центры» в странах СНГ и Грузии: структура, задачи, основные тенденции развития // Проблемы национальной стратегии. – 2016. – № 1 (34). – С. 11-67.
16. О ситуации в Украине. 22.06.2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bsblog.info/o-situacii-v-ukraine/>
17. Ответы Президента Беларуси Александра Лукашенко на вопросы представителей СМИ. 23.03.2014 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/otvety-prezidenta-respubliki-belarus-aleksandra-lukashenko-na-voprosy-predstavitelej-smi-23-marta-2014-g-8342/
18. Паньковский А. Мир после перемирия. Условия и перспективы. 04.03.2015 / Анатолий Паньковский, Андрей Поротников, Арсений Сивицкий, Александр Федута [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nmnby.eu/news/discussions/5727.html>
19. Поротников А. Заморозка vs эскалация. Две противоположные ставки. 14.01.2015 / Андрей Поротников [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nmnby.eu/news/express/5688.html>
20. Ракеты: Беларусь не продаст, а Украина не купит. 29.05.2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bsblog.info/rakety-belarus-ne-prodast-a-ukraina-ne-kupit/>
21. Сивицкий А. Новая геостратегия России: последствия и вызовы для архитектуры международной безопасности [Электронный ресурс] / Арсений Сивицкий, Юрий Царик. – Минск: Центр стратегических и внешнеполитических исследований, 2015. – 22 с. – Режим доступа: <http://csfps.by/files/New-Russian-geostrategy.pdf>
22. Сивицкий А. Односторонние действия Российской Федерации в отношении Республики Беларусь в 2017 году. Оценка угрозы [Электронный ресурс] / Арсений Сивицкий, Юрий Царик. – Минск: Центр стратегических и внешнеполитических исследований, 2017. – 27 с. – Режим доступа: <http://old.csfps.by/files/files/odnostoronnije-deystviya-rf.pdf>
23. Скандал: Шведы выделили грант в \$25 тысяч провластным белорусским политологам. 30.09.2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://charter97.org/ru/news/2017/9/30/264479/>
24. Станислав Шушкевич, экс-глава Верховного Совета Республики Беларусь, в программе «Гордон». 10.09.2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.youtube.com/watch?time_continue=29&v=KiCt_2Xln9A
25. Станислав Шушкевич: «Никаких Будапештских соглашений не было – был меморандум, заявление, и то, что его не довели до соглашения, – прокол доверчивых людей». 22.11.2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bulvar.com.ua/gazeta/archive/s603/stanislav-shushkevich-nikakih-budapeshtskih-soglashenij-ne-bylo-byl-memorandum-zajavlenie-i-to-chto-ego-ne-doveli-do-soglashenija-prokol-doverchivyh-ljudej.html>
26. Статкевич Н. Угроза для Беларуси существует только с одной стороны. 01.10.2016 / Николай Статкевич [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://charter97.org/ru/news/2016/10/1/225121/>
27. Так говорил Лукашенко. За что Украина «обиделась» на Бацьку. 24.03.2014 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://korrespondent.net/ukraine/politics/3323863-tak-hovoryl-lukashenko-za-chto-ukrayna-obydela-na-batsku>
28. Царик Ю. Союз Беларуси и России в условиях «нового сдерживания» как это возможно? 23.12.2015 / Юрий Царик [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.sb.by/articles/soyuz-belarusi-i-rossii-v-usloviyakh-novogo-sderzhivaniya-kak-eto-vozmozhno.html>

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ
ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ІМ. І.Ф.КУРАСА НАН УКРАЇНИ**

**ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИ
ВИМІРИ**

Збірник матеріалів

Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Івано-Франківськ, 12-13 жовтня 2017 року)

Редакційна колегія

Цепенда Ігор Євгенович – ректор ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», доктор політичних наук, професор

Рафальський Олег Олексійович – директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України

Загороднюк Андрій Васильович – доктор фізико-математичних наук, професор кафедри математичного і функціонального аналізу, проректор з наукової роботи ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Калакура Олег Ярославович – доктор політичних наук, провідний науковий співробітник відділу національних меншин Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України

Кугутяк Микола Васильович – декан Факультету історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», доктор історичних наук, професор

Климончук Василь Йосифович – доктор політичних наук, завідувач кафедри політології, завідувач кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Марчук Василь Васильович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри політичних інститутів та процесів Факультету історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Монолатій Іван Сергійович – доктор політичних наук, професор кафедри політології Інституту історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Білоус Олег Михайлович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Ломака Іванна Іванівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Липчук Оксана Іванівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Доцяк Ігор Іванович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Москалюк Михайло Федорович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 12-13 жовтня 2017 р.). – Івано-Франківськ, 2017. - 312 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри».

©Кафедра політології,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

ЗМІСТ

<i>Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОСТІ</i>	7
Денисенко В.М. Функції ідеології: теоретико-методологічний аспект	7
Бортніков В.І., Чубаєвський В. І. Особливості процесу електоральної легітимації політичної влади в Україні	10
Бурдяк В.І. Теоретико-методологічні підходи до аналізу міського самоврядування в територіальних громадах України	15
Асланов С.А. Теоретико-методологічні підходи до вивчення етнополітичної стабільності держави в умовах глобальних та регіональних викликів	24
Доцяк І.І. Теоретичні моделі ефективності політико-економічних систем	29
Штерн В.Ю. Чи існує незахідна політологія?	32
Масловська О.М. Історичні передумови становлення політичного консенсусу у процесі формування дієздатної моделі культури парламентської діяльності	34
Мадрига Т.Б. Маніпулятивний потенціал політичної мови	37
Ломака І.І. Політичні трансформації: моделі та теоретичне осмислення	39
Швець С.Л. Теоретико-методологічні засади та критерії аналізу міграційної політики держави	42
Шишименко І.М. Теоретико-методологічні підходи до визначення понять "політичний експерт" та "політична експертиза"	44
Русиняк А.І. Нормативна теорія взаємовідносин медіа та політики: суть та основні моделі	46
Манайло-Приходько Р.Ю. Націоналізація партійної системи	50
Корнелюк І.Д. Нормативно-правове закріплення результатів соціологічних досліджень	55
Лешанич М. Модель сучасної політичної партії в умовах демократичного транзиту	57
Михайлиция К.В. Динаміка розвитку теорії другого модерну в сучасній політичній науці	61
Вахняк Г.В. Євроскептики: нові виклики для європейської солідарності	63
Тодоріко А.Д. Концепт політичної довіри як інструмент дослідження процесів демократизації	65
Мосора М.А. Типологія сепаратизму у сучасному політологічному дискурсі	68
Мельник В.О. Етапи розвитку європейської ідеї у період «національних держав»	70
Тарнавський О.Р. Федералізм і функціоналізм як наукові підходи до вивчення євроскептицизму	72
Свищ О. «Українське питання» у політичних поглядах Юліуша	

Мерошевського	74
<i>Розділ II. СУТЬ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА СПРЯМУВАННЯ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ</i>	78
Наумкіна С.М., Маслов Ю. К. Основні підвалини існування інституту місцевого самоврядування в системі влади сучасних держав	78
Зварич І. Т. Політика “нового регіоналізму” та її вплив на трансформаційні процеси у європейських державах	85
Ростецька С.І. Технології символічної політики у процесі формування локальної ідентичності	93
Матвієнків С.М. Вплив соціальних медіа на формування нового типу громадянського суспільства	96
Цікул І.В. Комунікативні стратегії регіональних політичних акторів: особливості та принципи реалізації	99
Жекало Г.І. Інституційні механізми врегулювання політичних конфліктів	101
Godliuk A.M. Main approaches towards perception of security in the modern world	104
Кулик С.М. Особливості декомунізації футбольного клубу «Іллічівець»	105
Москалюк М. Ф. Інститут президентства в системі органів державної влади: порівняльно- політологічний аналіз	108
Садикова Є. О. Феномен представництва інтересів як механізм кореляції політичної системи суспільства	113
Стоцький В. В. Сучасні змі як каталізатор та індикатор суспільних процесів	115
Годован Ю.В. Вплив соціальної мобільності на процес політичної соціалізації молоді	117
Михальська В.В. Передумови авторитаризму у постконфліктному суспільстві	120
Дрогомирецька В. К. Роль жінки в сучасній світовій та українській політиці	121
Новосельський І. Роль соціальних медіа у виборчих технологіях	123
Зельманович І.І. «Заморожені» конфлікти пострадянського простору як важлива складова геополітичного протистояння	126
Семеняка Є.І. Інформаційний тероризм як інструмент сучасної політичної практики	129
Стасюк Д.С. Політичний декаданс як культура сучасної політики в Україні	131
Ніконович В.О. Співпраця Європейського союзу з НАТО	134
Коломейко Н. Л. Політична корупція як загроза державній безпеці України	137
<i>Розділ III. РЕГІОНАЛЬНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВПЛИВІВ</i>	142
Хома Н. М. Трансформаційні процеси партійної системи Японії	142

Кушнар'ов І. В. Політична корупція як загроза національній безпеці та розвитку республіки Вірменії	144
Мітрофанова О.О. Аналіз підходів Франції та Німеччини щодо європейської безпеки та ролі України в європейських процесах	149
Кривицька О. В. Регіональний контекст концепту порубіжжя	154
Новоскольцева Л.О. Україна і сучасні виклики глобалізації	161
Боринська О.Л. Окремі аспекти європейського вибору Естонії	164
Ткачук Ю. В. Роль професійних союзів у системі «держава – громадянське суспільство» (на прикладі України і Польщі)	166
Галаджій О.В. Еволюція регіоналізму у зовнішній політиці Австралії (кінець хх ст. – початок ххі ст.)	168
Лодин П.З. Концептуалізація простору УЛБ (Україна – Литва – Білорусь) у паризькій «культурі»	174
Гладун А. Шляхи та механізми формування політичної ідентичності в умовах глобалізаційних впливів	178
Бурдяк Г.О. Поділ гілок влади в політичній системі Республіки Корея	184
Цибух І. Б. Позиція міжнародних акторів щодо проблем та викликів політичної співпраці – міжнародного форуму країн БРІКС	186
Глизнер С.В. Процес формування об'єднаних територіальних громад на Івано-Франківщині, як перші кроки на шляху децентралізації	191
Розділ IV. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ	197
Остапець Ю.О. Трансформація партійно-політичного ландшафту в країнах вишеградської четвірки за результатами парламентських електоральних циклів 2013-2017 років	197
Климончук В.Й. Трансформація політичних та громадянських цінностей українського суспільства в умовах нових геополітичних викликів	210
Ковач Л.Л. Соціально-економічний розвиток сучасного українського суспільства та його вплив на політичні процеси в країні	216
Проноза І. І. Трансформація політичної комунікації в сучасному суспільстві	220
Голуб'як Н.Р. Когнітивний вимір громадянських компетентностей в перехідний період	223
Кобець Ю.В. Модель модернізації та трансформації політичної системи України після 2014 року	226
Гев'юк У.Ю. Динаміка правового забезпечення інституту президентства в Україні	227
Репецька А.Г. Постреволюційні реформи та функціонування нових органів влади в Україні	228
Нгуєн Хиу Тхой Проблеми та виклики діяльності комітету з прав дитини ООН на сучасному стані розвитку	233

<i>Розділ V</i> ТЕНДЕНЦІЇ, ДИНАМІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	236
Калакура О.Я., Кочан Н.І. Сучасні етнополітичні процеси в Україні: загрози громадянській єдності	236
Ротар Н. Ю. Інституціональні чинники формування регіональних політичних режимів в Україні	247
Яремчук В.Д. Регіональний політичний режим у Львівській області: трансформація у роки незалежності України	249
Бевз Т.А. Регіональний політичний режим Дніпропетровщини: спроба визначення алгоритму дослідження	255
Максимець Б.В. Інституалізація радикальних правих політичних партій в сучасній Україні	264
Липчук О.І. Українсько-російські взаємини в умовах цивілізаційного протистояння	266
Гордієнко М. Г. Політична адаптація в умовах імперських фантомів	270
Дорош Л. О., Білик А.В. Представництво жінок в законодавчих органах влади: європейський досвід для України	276
Копинець Ю. Особливості формування української національної ідентичності у контексті цивілізаційного поділу «Схід – Захід»	281
Пташник В.Ю. Інститут глави держави в Україні у державотворчих процесах 1918-1923рр	285
Мула Х.О. Ціннісні та інституційні основи реформування судової влади в Україні	288
Степаненко О.Г. Проблема національної ідентичності українського суспільства в добу трансформаційних змін	291
Ясінська А.Ю. Особливості функціонування регіонального політичного режиму у харківській області в умовах гібридної війни	296
Горбатюк М.В. Оцінка Російської агресії в Криму та на Донбасі аналітиками й експертами республіки Білорусь	304

Наукове видання

**ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ВИМІРИ**

Збірник матеріалів

Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Івано-Франківськ, 12-13 жовтня 2017 року)

Підписано до друку 05.12.2017. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура «Times New Roman». Умовн. друк. арк. 35,81.
Наклад 100. Зам. № 135 від 05.12.2017.

Друк: підприємець Голіней О. М.
76008, Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 128,
тел.: (0342) 580 432, +38 050 540 30 64